

**Verneområdestyret
for Trollheimen**

Postadresse
Postboks 2520
6404 Molde

Besøksadresse
Rindalsveien 2 A
6657 Rindal

Kontakt
Sentralbord: +47
Direkte: +47
fmmrpostmottak@fylkesmannen.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/Trollheimen>

OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Saksbehandler Roar Pettersen

Vår ref. 2019/4529-0 560

Deres ref.

Dato 27.09.2019

Uttalelse til forslag til nasjonal ramme for vindkraft på land.

En viser til Olje- og energidepartementet utsendelse av NVE sitt forslag til nasjonal ramme for vindkraft på land til høring. En viser videre til mottatt informasjon om forlenget frist til 1. oktober for uttalelsene til høringsdokumentet.

Med hilsen
Roar Pettersen
verneområdeforvaltar
Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Vedlegg:

- 1 Saksprotokoll AU - Uttalelse til utkast til nasjonal ramme for vindkraft på land.

Landskapsvernområde Trollheimen landskapsvernområde
Innerdalen landskapsvernområde
Naturreservat Minildalsmyrene naturreservat
Svartåmoen naturreservat

Saksprotokoll fra Arbeidsutvalget for verneområdene i Trollheimen - 26.09.2019.

Behandling

- Et første utkast til uttalelse ble utsendt hele verneområdestyret for kommentarer 20.09 og 23.09 med frist 25.09. Kommentarer ble mottatt fra 6 medlemmer. Disse kommentarene er gjort kjent for hele styret. Samtlige kommentarer med suppleringer og nyanseringer av 5 punkter (pkt. 1, 6, 8, 10 og 11) og sletting av 1 punkt (pkt. 9) ble utført i et revidert utkast 1 til uttalelse.
- Utkast 1 ble utsendt AU 25.09. Kommentarer ble mottatt fra 2 av medlemmene i AU 26.09. Kommentarene ble lagt til grunn for ytterligere nyansering av pkt. 1 til et revidert utkast 2 til uttalelse.
- Revidert utkast 2 ble forlagt AU 26.09. Kommentar ble mottatt fra 1 medlem i AU med suppling til pkt. 1. Denne suppleringen ble lagt inn i uttalelsen til et utkast 3.
- Utkast 3 ble formidlet AU 26.09 og tilsluttet av samtlige 3 medlemmer pr mailer 26.09 og 27.09, se Ephortesak 2019/4529.

Vedtak

En viser til høring av forslag til en nasjonal ramme for vindkraft på land, jf. NVE, rapport 12-2019. Trollheimen verneområdestyre har uttalelse til «analyseområdene» nr. 22 og 23 i dette høringsdokumentet.

I henhold til den nye forvaltningsordningen for nasjonalparker, landskapsvernområder og andre store verneområder ble forvaltningsmyndigheten for verneområdene i Trollheimen også delegert til et politisk sammensatt verneområdestyre vedtatt av Miljøverndepartementets 15. mars 2013. Styret består av 5 ordførere fra henholdsvis Meldal, Oppdal, Rennebu, Rindal og Surnadal kommuner samt varaordfører i Sunndal kommune, 2 representanter fra henholdsvis Møre og Romsdal og Trøndelag fylkeskommuner, representant for Trondhjems Turistforening, 2 representanter for grunneierne, representant for forum natur og friluftsliv Møre og Romsdal, representant for beitedyrnæringene, representant for Trollheimen Sijte og 2 representanter for Sametinget.

Verneområdestyret er forvaltningsmyndighet for 4 verneområder på totalt 1287 km² henholdsvis (1) Trollheimen og (2) Innerdalen landskapsvernområder og (3) Minildalsmyran og (4) Svartåmoen naturreservater,

Storparten av det vernede arealet i Trollheimen er vernet som landskapsvernområde, jf. Naturmangfoldloven § 36 (landskapsvernområder). «Som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller **opplevelsesmessig verdi**, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart. I et landskapsvernområde må det ikke settes i verk tiltak som alene eller sammen med andre tiltak kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig.»

Rammene for forvaltning av verneverdiene er gitt i 4 forskrifter og komplettert av naturmangfoldloven (NML) I NML § 49 (**utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde**) framgår følgende: «Kan virksomhet som trenger tillatelse etter annen lov, **innvirke på verneverdiene** i et verneområde, skal hensynet til disse

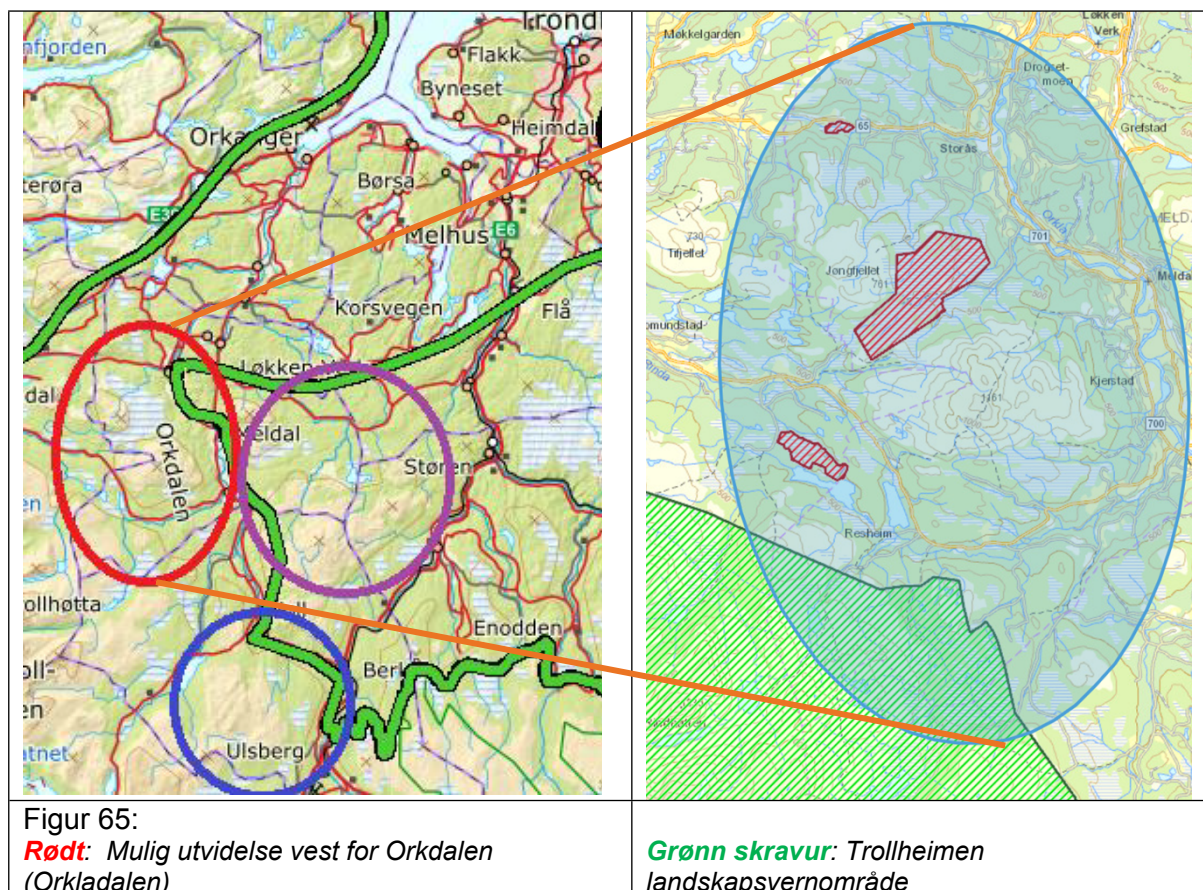
verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis, og ved fastsetting av vilkår. For annen virksomhet gjelder aktsomhetsplikten etter § 6.

Omfattende og i øyenfallende tekniske installasjoner i omlandet til et nasjonalt svært verdifullt landskapsvernområde innvirker på verneverdiene. Store vindkraftanlegg som det er aktualisert rammer for utbyggingsområder i forslagene til NVE mht. områdene 22 og 23 vurderes å være av slik art og omfang.

Område 22 (NVE)

Innen Trollheimen verneområder er det i høringsdokumentet foreslått et område til nærmere vurdering for utbygging av vindkraftverk som alternativ under område 22. Det er i alternativet også åpnet for endring av område 22 mot sør og sørvest om det «*legges mindre vekt på reindrifts- og friluftsjnteresser.*», jf. figur 65 mulig utvidelse vest for Orkladalen og kommentarer til denne i høringsdokumentets kap. 47.1, Alternative avgrensinger. Endringen mot sørvest omhandler arealer i Trollheimen landskapsvernområde innenfor grensa i øst og inn til og med Raudfjellet og Tovdalsberga og mot sør til og med Langvasskjølen, totalt ca. 60 km². Alternativet åpner likebegrunnet fjellområdet mellom Nerskogen og Ulsberg-Oppdal inn til Trollhøtta (Rennebu) - Leverkinna og videre til Ånegga i Trollheimen landskapsvernområde, jf. figur 65 og kommentarer til denne i høringsdokumentet.

Som det innzoomede arealet fra fig. 65 viser er også Rindal kommunes hovedinnfallsport til Trollheimen berørt av denne mulige utvidelsen. Dette er et område som de siste årene er særskilt tilrettelagt slik at flere grupper skal få muligheten til å oppleve Trollheimens natur- og landskapsverdier.

Blått: Mulig utvidelse sørvest for Berkåk.

Lilla: Reindriftsområder ved Ilfjellet – Grefstorfjellet (Igelfjell – Grefstadjfjell).

Rød skravur: Naturreserverater

Blå ellipse: Alternativ utvidelse av analyseområde

Område 23 (NVE)

I NVE sitt foreslåtte analyseområde 23 ligger et ikke-ekskludert areal sammenhengende i hele fjellområdet nord for dalføret Surnadal, Rindal, se kart figur 60. Området ligger ikke i Trollheimen landskapsvernområde, men omfatter et sammenhengende fjellområde nord for verneområdet. I følge høringsdokumentet er noen av de viktigste interessene i området knyttet til friluftsliv og sammenhengende naturområder i den sørlige delen av dette området (jf. figur 60). I følge NVE kan grensene her eventuelt vurderes basert på endret vektlegging av disse interessene. Det har kommet inn flere innspill før høringsrunden som blant annet viser til turløypenettverket «Fjordruta».

Figur 60:

Rødt: Sammenhengende natur- og friluftslivs-områder i den sørlige delen.

Blått: Område der grensen eventuelt kan justeres med tanke på Forsvarets anlegg.

- 1) Verneområdestyret for verneområdene i Trollheimen ser nødvendigheten av omlegging til fornybar energi og at vindkraft på land kan være aktuelt i enkelte områder. Det forutsetter at det er etablert et allment forsvarlig kunnskapsgrunnlag som blir tatt hensyn for de enkelte områdene. Kunnskapsgrunnlaget omfatter både dokumentert fagkunnskap og allmenne ikke-dokumenterbare verdier slik at energien reelt kvalifiseres som «grønn energi».
- 2) Verneområdestyret for verneområdene i Trollheimen støtter ikke forslag om vindkraftutbygging i områder med få nåværende tekniske inngrep/urørte områder (jf. INON 2013) slik som i særdeleshet den del av alternativet for «analyseområde» 22 beliggende i Trollheimen landskapsvernområde, Raudfjellet – Tovdalsberga – Langvasskjølen – Gravurfjellet med Jølfjellet, jf. område 23 i NVE sitt høringsutkast.
  - a) Slike områder har gjennomgående store naturmangfoldverdier med ofte høyt antall rødlistede, sårbare og truede arter. Utbygging i slike områder er åpenbart i strid med konklusjonene i FNs naturpanel (IPBES) sin nye (6.05.2019) og første rapport om artsmangfold. Store og eskalerende tap av areal er planeten største trussel mot biologisk mangfold og mulighetene for å ha en bærekraftig planet som yter tjenester til

samfunn verden over. En er nødt til å endre denne utviklingen i løpet de neste tiårene for å oppnå en bærekraftig planet for framtida. De store arealnedbyggingene i stor grad lite berørte områder som hver enkelt vindmølle medfører er ikke forenlig med dette.

- b) Slike områder er viktige for opplevelsen i og av Trollheimen som verneområde. Verneområdene i Trollheimen har årlig 100.000 – 120.000 besøkende hvorav 89% var tilreisende ved ferdselstellingene og brukerundersøkelsen i 2016, jf. NINA 2016, Rapport 1360. Det ble registrert 38 nasjonaliteter hvorav 85% var nordmenn, 5,5 % tyskere mv. Det er besøkstall på samme nivå som områdene Rondane og Jotunheimen. Brukerundersøkelsen viser at motivasjonen for å oppsøke Trollheimen er signifikant for opplevelsesverdier som vil bli forringet ved eksempelvis utbygging av større tekniske installasjoner som vindmølleanlegg, jf. vedlegg 3 i NINA-rapport 1360.
- 3) Verneområdestyret for verneområdene i Trollheimen etterlyser grunnleggende kunnskap på flere fagområder som bidrag til legitimering og begrunnelse for de foreslåtte områdene for utbygging, jf. Forvaltningsloven § 17 (forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt). *«Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes».*
- a) Vil utenforliggende vindkraftverk medføre behov for utbygging av kraftledningsnett i og ved verneområdene i Trollheimen?
- b) Hvor stort er potensialet for tilført energi ved bedre ressursutnytting av dagens utbygde vasskraftverk? Det er flere eksempler innen verneområdene i Trollheimen på kraftverk hvor energipotensialet kun er delrealisert og hvor optimalisering har betydelig energipotensiale med små arealinngrep, jf. eks. Tovatna m.fl.
- c) Hvordan er samfunnsøkonomien med annen form for «grønn energi» enn vindkraft?
- d) Hvordan er prognosene (SSB) for energibruk og utvikling framover herunder også planene for eksport av energi?
- e) Hvordan påvirker nye vindmølleanlegg dagens brukere og rettighetshavere til områdene? Det gjelder både «nærområdet» (støy- og iskast-sonene mv.) og områdene med større avstand til vindmøllene.
- f) Hvordan skal naturmangfoldlovens bestemmelser §8 (kunnskapsgrunnlag) oppfylles når kunnskap om artsmangfold er gjennomgående særdeles mangelfullt eller fraværende i høringsrapportens foreslåtte utbyggingsområder?
«Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet».
Jfr. Konvensjonen om biologisk mangfold, Århus-konvensjonen (inkl. miljøinformasjonsloven) og Den europeiske landskapskonvensjonen som Norge har ratifisert og dermed også vel skal følge?

- g) Hvilket beslutningsgrunnlag foreligger som gjør at kunnskapsmangelen om artsmangfoldet i foreslåtte utbyggingsområder ikke er vurdert mht. bestemmelsene i naturmangfoldlovens §9 (Føre-var-prinsippet)?

«Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.»

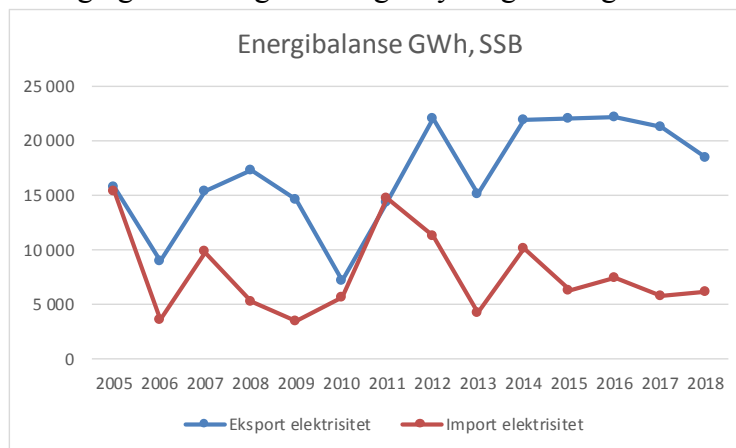
- h) Hvilket grunnlag foreligger som gjør at høringsrapporten fraviker det bestående nasjonale målet for naturmangfold om at «situasjonen for både trua og nær trua arter skal bedres»?

I høringsrapporten er målet minimert til å omfatte kun kritisk og sterkt truede arter. Det er en endring bort fra det FN's naturpanel (IPBES) konkluderer med og tilrår i sin nye rapport om artsmangfold.

- 4) Verneområdestyret oppfordrer NVE til å utrede og framlegge dokumentasjon på hvordan samfunnsøkonomien er med andre former for «grønn energi» enn vindkraft.
- 5) Verneområdestyret poengterer at området Trollheimen allerede har bidratt og bidrar sterkt til samfunnets forsyning av fornybar energi, «grønn energi» med de massive vannkraftutbyggingene i området.
- 6) Verneområdestyret mener inngrepene fra landbasert vindkraft i og ved vernede områder er for store og videre utbygging bør avvendes inntil eksisterende vannkraftverk er opprustet og optimalisert, eksisterende energimengde blir benyttet rimelig rasjonelt og behovet for ytterligere energi da foreligger.
- 7) Verneområdestyret viser til at teknologien for utnyttning av alternative energikilder som havvind og solceller er i stor utvikling og blir stadig bedre og betydelig rimeligere.

Med det energioverskuddet som Norge har i rimelig overskuelig framtid kan eventuell videre forsering av nye vindkraftutbygginger avvendes til disse alternativene er vurdert og gitt samme økonomiske insentiver som eksisterende insentiver for vindkraftutbygging på land.

- 8) Verneområdestyret støtter ikke storstilt irreversibel arealnedbygging i og ved verneområdet i en situasjon med vedvarende og økende kraftoverskudd, jf. Energibalansen, SSB.
- 9) Verneområdestyret er kritisk til NVE sin prioritering av bruks- og opplevelsesverdi som viktigere enn landskaps egenverdi uten henvisning til referanse, jf. kap. 17.3 mfl. i

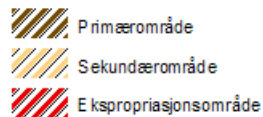
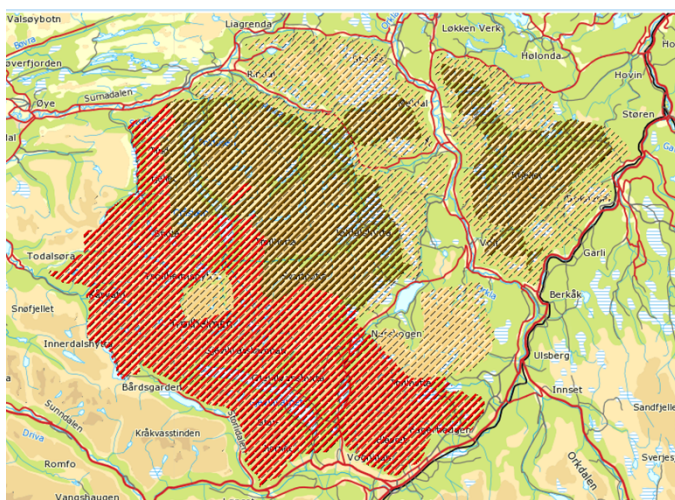

høringsdokumentet. En slik prioritering utfordrer kjernen i FN's naturpanel (IPBES) sin nylig avlagte rapport.

- 10) Verneområdestyret uttrykker bekymring for at randsonene til verneområdene i Trollheimen har vært og er presset med hensyn til både nedbygging av areal og økt aktivitet knyttet til etableringen og bruk av områdene, jf. naturmangfoldlovens § 49 (*utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde*) og § 36 (*landskapsvernområder*). *«Som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart....*
- a) De 6 aktuelle kommunene som inngår i Trollheimen har og har hatt hyttepolitikk som realisert vekstnæring. Det er etablert drøye 1000 nye hytter det siste tiåret i disse 6 kommunene slik at det totalt er knappe 11.000 bygg som disponeres som fritidsbygg i disse kommunene pr 2019, jf. SSB. Det økte presset og belastningen utfordrer tålegrensene for verdiene i verneområdet. Etablering av vindkraftanlegg i de samme områdene vil akselerere denne nedbyggingen og aktivitetsøkningen i og inn mot de formelt vernede arealene. En eventuell etablering av vindkraftanlegg ihht. forslagene for «analyseområdene» 22 og 23, jf. fig. 60 og 65, vil medføre et betydelig tap av disse verdifulle friluftsområdene for den store gruppen av brukere til de aktuelle 11000 hyttene. Det vil gi en økning i bruken av alternative friluftsområder i regionen dvs. østre del av Trollheimens verneområder. Det vil dermed øke belastningen og ytterligere utfordre tåleevnen til naturverdiene i dette verneområdet.
- b) For å opprettholde verneverdiene i Trollheimen og da spesielt seterdalenes landskap og vegetasjon er det avgjørende at beitetrykket opprettholdes i området, jf. forvaltningsplanen for verneområdene i Trollheimen. Beitingen er betydelig redusert over tid og da primært for storfe, men området er fortsatt viktig som beiteområde for både sau, rein og storfe. En utbygging av vindmølleanlegg i Ilfjellet – Grefstofjellet og evt. også det alternative området koblet mot dette i høringsdokumentet vil tilnærmet utradere vinterbeiteområdet for vinterbesetningen på ca. 1600 rein i Trollheimen reinbeitedistrikt, jf. område 22. Det vil i så fall føre til sterkt redusert reinbeiting og beitetrykk resten av året i storparten av verneområdene i Trollheimen, se kart over beiteområdene. Som da videre vil være svært uheldig for mulighetene for til å opprettholde seterdalenes landskap og vegetasjon innen verneområdene i Trollheimen.

Kart over reindriften sin arealbruk, jf. forvaltningsplan for verneområdene i Trollheimen.

Vinterbeiteområdet.

- 11) Verneområdestyret er kritisk til at nasjonal ramme ikke har vurdert/utredet noen av mulighetene for å bygge ut mindre vindkraftverk i industri- og landbruksområder/bebygde områder herunder synliggjort overføringstap ved produksjon i stor avstand fra områdene energien skal forbrukes, reduserte behov for arealer til overføringslinjene osv.